

LAPIN LIIKUNTA

LAPIN LIIKUNTA RY
VASTUULLISUUSOHJELMA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	HYVÄ HALLINTO	2
2.1	Hyvän hallinnon määritelmät	2
2.2	Toteutuneet tavoitteet	5
2.3	Hyvän hallinnon tavoitteet 2025.....	5
3	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS.....	7
3.1	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden määritelmät.....	7
3.2	Toteutuneet tavoitteet	8
3.3	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteet 2025	9
4	TURVALLINEN JA TERVEELLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	10
4.1	Turvallisen ympäristön määritelmät	10
4.2	Epäasiallinen käytös ja häirintä	10
4.3	Ohjeet lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ja vapaaehtoisille....	13
4.4	Toteutuneet tavoitteet	15
4.5	Turvallisen ja terveellisen toimintaympäristön tavoitteet 2025	16
5	YMPÄRISTÖVASTUU	18
5.1	Kestävän kehityksen määritelmät	18
5.2	Toteutuneet tavoitteet	19
5.3	Ympäristövastuun tavoitteet 2025	20
6	RISKIEN TUNNISTUS.....	22
7	VASTUULLISUUSOHJELMAN ARVIOINTI JA SEURANTA	24

1 JOHDANTO

Lapin Liikunta ry on Suomen pohjoisin liikunnan aluejärjestö, jonka jäsenistö koostuu urheiluseuroista, alueorganisaatioista, Lapin kunnista, Lapin liitosta sekä oppilaitoksista. Ydintoimintaamme on edistää lappilaisten liikunnallista elämäntapaa kaikissa ikävaiheissa. Olemme liikunnan ja hyvinvoinnin asiantuntijaorganisaatio, joka edistää oman toiminta-alueensa liikuntatoiminnan kehittymistä toteuttamalla laaja-alaista asiantuntija-, koulutus- ja kehittämispalvelua urheiluseuroille sekä muille liikuntaa järjestäville toimijoille. Urheiluseurojen lisäksi toiminta suuntautuu vahvasti myös kouluihin, päiväkodeihin, kuntiin sekä yrityksiin.

Vastuullisuusohjelmamme ulottuu kaikkeen toimintaamme. Haluamme toimia esimerkillisesti ja vastuullisuusohjelmamme on tae toimintamme laadusta sekä suunnitelmallisuudesta. Koemme velvollisuudeksemme pitää katseen tulevaisuudessa ja ennakoida muuttuvia tarpeita, koska toimimme aktiivisena organisaationa koko ajan muuttuvassa yhteiskunnassa. Vastuullisuusohjelmamme tarkoituksena on kuvata Lapin Liikunta ry:n toiminnan vastuullisuutta. Se tarkistetaan vuosittain, jolloin se toimii myös arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Vastuullisuusohjelmassamme olemme huomioineen Suomen Olympiakomitean urheiluyhteisöille laatiman vastuullisuusohjelman tavoitteet, Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) aikavälille 2016-2030 asettamat Kestävän kehityksen tavoitteet, ihmisoikeudet sekä vastuullisuuteen liittyvät lait sekä Suomea velvoittavat sopimukset.

2 HYVÄ HALLINTO

2.1 Hyvän hallinnon määritelmät

Hyvällä hallintotavalla tarkoitetaan tyypillisesti sellaista hallinto- ja ohjausjärjestelmää, jossa määritellään päättäjien ja viranomaisten roolit, velvollisuudet ja suhteet kansalaisiin sekä kuntalaisiin hallinto- ja kunta- julkisuus- ja perustuslaeissa määriteltyjen periaatteiden mukaan. Sillä voidaan siis esimerkiksi viitata siihen, että asianosaisten kuuleminen on järjestetty asianmukaisella tavalla ja päätöksenteon asiakirjat ovat saatavilla viivytyksettä. (Ojajärvi & Valtonen 2016, 11.)

Hyvä hallinto järjestössä

Järjestöjen toiminta perustuu yhdistymisvapauteen, josta säädetään Suomen perustuslaissa. Toimintaa säätelevät yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt. Muita keskeisiä järjestötoimintaan vaikuttavia säännöksiä ovat lisäksi muun muassa kirjanpito- ja tilintarkastuslaki, henkilötietolaki sekä tuloverolaki. (Hakkarainen & Pahta 2011, 4.) Järjestöjen hyvän hallinnon toimintaperiaatteita ovat rehellisyys, avoimuus ja tilivelvollisuus. Näiden periaatteiden tulisi toteutua kaikessa järjestötoiminnassa riippumatta siitä, minkälaista toimintaa järjestö harjoittaa tai minkä kokoinen se on. Hyvä hallinto toteutuu järjestön toiminnassa silloin, kun järjestö toteuttaa sääntöjen mukaista tarkoitustaan hyvän hallinnon periaatteita noudattaen. (Hakkarainen & Pahta 2011, 2.)

Vuonna 2015 valmistunut Yhdistysten hyvä hallintotapa-suositus täydentää yhdistyslain vähimmäisvaatimuksia. Suosituksen ovat laatineet Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry ja Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry (nykyinen Olympiakomitea). Suositus sisältää järjestöjen yhdessä laatimat pelisäännöt sille, miten toimitaan yhdistysten hallituksessa, jäsenkokouksissa sekä jäsenviestinnässä. Sen tavoitteena on auttaa yhdistyksen jäseniä, hallituksen jäseniä ja sidosryhmiin kuuluvia löytämään avoimuutta, luottamusta, sitoutumista sekä onnistumista edistävät hyväksytyt toimintatavat yhdistyksen toiminnassa. (SOSTE 2021.)

Jäsenet

Päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille. Tätä päätösvaltaa jäsenet käyttävät yhdistysten kokouksessa, joka on järjestettävä vähintään kerran vuodessa. Jäsenellä on kokouksessa puhe- ja kyselyoikeus, äänioikeus sekä aloite- ja esityksenteko-oikeus. Jäsenet valitsevat yhdistykselle hallituksen sekä tilintarkastajan tai toiminnantarkastajan, joka pystyy suorittamaan tarkastuksen lain edellyttämällä tavalla. (Hakkarainen & Pahta 2011, 6; Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry & Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry. 2015, 4.)

Lapin Liikunta ry:n jäsenistö koostuu urheiluseuroista, lajiliittojen alueorganisaatioista, Lapin kunnista, Lapin liitosta ja oppilaitoksista.

Hallitus

Hallitus vastaa yhdistyksen hallinnon järjestämisestä sekä toiminnan valvomisesta. Hallituksen tehtävät voidaan määrätä yhdistyksen säännöissä, hallituksen työjärjestyksessä tai muussa vastaavanlaisessa ohjeistuksessa. Selkeä tehtävien sekä toimivallan jako sujuvoittaa yhdistyksen hallinnon hoitamista ja toiminnan ohjaamista. Lisäksi se selkeyttää vastuukysymyksiä jäsenten, luottamushenkilöiden sekä työntekijöiden välillä. (Hakkarainen & Pahta 2011, 6; Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry & Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry. 2015, 4.)

Lapin Liikunta ry:n hallitukseen kuuluvat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kahdeksan (8) jäsentä sekä jäsenten henkilökohtaiset varajäsenet, jotka yhdistyksen syyskokous valitsee. Hallitukseen valitaan jäsen kaikista Lapin maakunnan seutukunnista. Jäseniä valittaessa on otettava huomioon voimassa olevat tasa-arvo lait. Vuosikokouksessa nimetään ehdollepanotoimikunta valmistelemaan syyskokouksen henkilövalintoja hallitukseen.

Hallituksen kokouksia pidetään vuoden aikana noin 6 kertaa. Tämän lisäksi hallituksella ja henkilökunnalla on jokavuotiset suunnittelupäivät syksyllä. Suunnittelupäivillä arvioidaan kuluvaa vuotta ja suunnitellaan tulevan vuoden painopisteet.

Toiminnanjohtaja

Johtava toimihenkilö on hallituksen johdon ja valvonnan alaisena toimiva työntekijä, joka johtaa yhdistyksen päivittäistä toimintaa sekä hallintoa. Hän muun muassa antaa hallitukselle sen tehtävien suorittamisen kannalta tarpeelliset tiedot ja valmistelee hallituksen kokoukset. Hallituksen puheenjohtajan ja johtavan toimihenkilön välinen yhteistyö sekä sujuva tiedonkulku ovat yhdistyksen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry & Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry. 2015, 18.) Lapin Liikunta ry:n toiminnanjohtajana toimii Maarit Toivola (Liikunnanohjaaja ylempi ammattikorkeakoulu).

Sidosryhmät ja viestintä

Kaikki ne tahot, joihin yhdistys omilla toimillaan vaikuttaa tai jotka omilla toimillaan vaikuttavat yhdistyksen toimintaan, kuuluvat yhdistyksen sidosryhmään. Näitä ovat esimerkiksi jäsenet, avustusten ja lahjoitusten antajat, viranomaiset ja julkishallinnon yksiköt, yritys- ja muut yhteistyökumppanit, toimeksiantajat, asiakkaat sekä henkilöstö. Hallitus vastaa siitä, että yhdistyksen tärkeimmät sidosryhmät tunnistetaan ja niiden kanssa käydään aktiivista vuoropuhelua. (Hakkarainen & Pahta 2011, 33.)

Lapin Liikunnan tärkeimpiä alueellisia sidosryhmiä ovat kunnat, urheiluseurat, oppilaitokset, yritykset, sosiaali- ja terveysjärjestöt sekä Lapin aluehallintovirasto ja Lapin liitto. Valtakunnallisista sidosryhmistä tärkeimpiä ovat Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Olympiakomitea, Paralympiakomitea, Likes-Jamk, liikunnan aluejärjestöt ja lajiliitot sekä Barents Urheilun kollegajärjestöt Ruotsista ja Norjasta.

Taloushallinto

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen säännöissä on määrättävä yhdistyksen tilintarkastajien sekä toiminnantarkastajien lukumäärä ja toimikausi sekä se, milloin tilintarkastajat sekä toiminnantarkastajat valitaan. Yhdistyksellä täytyy siis olla joko hyväksytty tilintarkastaja tai toiminnantarkastaja. Toiminnantarkastajan on oltava sellainen henkilö, jolla on sellainen taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus kuin yhdistyksen toimintaan nähden on tarpeen. Tilintarkastajan vaatimuksista säädetään tilintarkastuslaissa. (Hakkarainen & Pahta 2011, 47.)

Lapin Liikunta valitsee vuosittain syyskokouksessa kaksi tilintarkastajaa (HTM tai KHT) ja kaksi varatilintarkastajaa. Nimenkirjoittajina tulee toimia kaksi henkilöä, joilla on nimenkirjoitusoikeudet. Heitä voivat olla puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai johtokunnan siihen valitsema toimihenkilö.

2.2 Toteutuneet tavoitteet

Hyvän hallinnon toteutuneet tavoitteet 2017-2024 aikana

Ääni- ja vaalijärjestysmalli otettiin käyttöön ja tiedotettiin, että kokouksiin voi osallistua ja äänestää etänä. Lapin Liikunnan sääntöjen uudistyö käynnissä 2024-2025. Hallitukselle, henkilökunnalle ja jäsenille on tarjottu taloushallinnon ja yhdistyksen verotuskoulutuksia. Kysyttiin, että miten me voidaan lisätä kokouksiin osallistumisen aktiivisuutta ja osallistumista päätöksentekoon. Toiveena oli, että kokoukset järjestettäisiin muualla kuin Rovaniemellä. Päätimme, että kokoukset järjestetään ensi vuonna jäsenkunnissa, kun Lapin Liikunnalla 30 v. juhlavuosi. Tärkeimmät asiakirjat laitettiin nähtäville kotisivuille. Vuoden ensimmäisessä kokouksessa käydään läpi hallituksen käytänteet toimia ja, jossa ns. esitellään ja perehdytetään uudet jäsenet toimintaan. Yhteinen tapa toimia -käsikirja otettiin käyttöön. Kirjattiin henkilökunnan sijaisuusjärjestelyt käsikirjaa. Jäsensoitot saatiin tehtyä, josta on saatu moneksi vuodeksi toiminnan perustelut. Säännölliset talouskeskustelut henkilökunnan ja hallituksen kanssa. Kokousaikataulut jaetaan puoli vuotta etukäteen jakoon varsinaisille ja varajäsenille.

2.3 Hyvän hallinnon tavoitteet 2025

Tavoite 1

Määritellään hallintotapa eettisiin käytänteisiin

Toimenpiteet: Määritellään Yhteinen tapa toimia -käsikirjaan Lapin Liikunnan päätöksentekomenettelyt, esteellisyydet, hyväksyttävät lahjat ja korruption vastaiset toimenpiteet sekä lupa edustaa järjestöä.

Tavoite 2

Uuden kirjanpitolain velvollisuudet kuvataan toimintakertomukseen

Toimenpiteet: Toimintakertomukseen kuvataan toiminnan kehittymistä ja tulokellisuutta, taloudellista tilannetta sekä merkittäviä riskejä ja epävarmuustekijöitä kirjanpitolain mukaan.

3 TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

3.1 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden määritelmät

Tasa-arvo tarkoittaa kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä sekä yhteiskunnan jäseninä. Sillä tarkoitetaan myös sukupuolten välistä tasa-arvoa, joka käsittää lisäksi sukupuoli-identiteetin eli jokaisen oman kokemuksen sukupuolestaan. Yhdenvertaisuudella taas tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia eikä ketään saa syrjiä iän, kansalaisuuden, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn vuoksi. (Työturvallisuuskeskus 2021.)

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskeva lainsäädäntö

Työsopimuslaki (55/2001) velvoittaa työnantajan huolehtimaan hyvästä ilmapiiristä työpaikalla. Työntajalta edellytetään työntekijöiden tasapuolista kohtelua ja kielletään työntekijöiden asettaminen eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Yhdenvertaisuuslain (1347/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) veloitetaan työnantajia edistämään tasa-arvoa työelämässä ja ennaltaehkäisemään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Tasa-arvolaisissa on kolmenlaisia säännöksiä: tasa-arvon edistämissäännökset, syrjinnän kiellot sekä oikeussuojaa ja valvontaa koskevat säännökset. Suomen perustuslain (731/1999) yhdenvertaisuuspykälä (6 §) kieltää yleisesti syrjinnän, eli ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Työturvallisuuslaki (2002/738) on työsuojelun peruslaki. Laki määrittelee työnantajan ja työntekijöiden velvollisuudet työsuojelun toteuttamiseksi sekä työsuojelun yhteistoiminnan perusteet ja käsittelee työpaikoilla esiintyviä haitta- ja vaaratekijöitä ja niiden torjuntatoimia. Työturvallisuuslaissa kielletään häirintä, joka aiheuttaa työntekijän terveydelle haittaa tai vaaraa. Häirintä on järjestelmällistä ja jatkuvaa kielteistä toimintaa tai käyttäytymistä.

Saavutettavuuden määritelmä

Saavutettavuudella tarkoitetaan ympäristön, kohteen, tuotteiden, viestinnän tai palvelun helppoa lähestyttävyyttä kaikille, myös liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille. Hyvä saavutettavuus kertoo erilaisten yleisöjen tarpeiden huomioimisesta ja tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saavutettavuus edistää myös yhdenvertaisuutta. (Kuntaliitto 2021.)

Hallitus on nimennyt tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden vastuuhenkilöiksi hallituksesta *Heli Lukkariniemen* ja henkilökunnasta *Maarit Toivolan*

3.2 Toteutuneet tavoitteet

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden toteutuneet tavoitteet vuosien 2017-2024 aikana

Lapin Liikunnan hallituskokoonpanossa on vähintään 40 % miehiä tai naisia. Naisten ja miesten tasa-arvo palkkauksissa ja rekrytoinneissa. Ilmoittautumisissa sukupuolen määrittämisen vapaus. Yhdenvertaisuuskartoitukset olivat muutama vuoden käytössä. Nimettiin tasa-arvon ja yhdenvertaisen toiminnan vastuuhenkilöt. Osallistumismaksut yhdenvertaistettiin koko maakuntaa koskevaksi, niin ettei palvelun hinta nouse matkakorvausten myötä kauempana oleville. Uutiskirje ja rekisterijärjestelmä otettiin käyttöön. Järjestämässämme tilaisuuksissa pyrimme mahdollistamaan etäosallistumisen, jolloin esimerkiksi pitkät välimatkat eivät ole esteenä osallistumiselle. Tapahtumien tasapuolinen tarjoaminen koko maakunnassa. Saamelaisväestön, Itä-Lapin, erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajien huomiointi toiminnassa. Kotisivumme on EU:n saavutettavuusdirektiivin (EN 301 549) sekä saavutettavuuslain (306/2019) alla tarkistettu ja päivitetty 2021 aikana. Saavutettavuusseloste koskee lapinliikunta.com -verkkosivua. Seloste on laadittu 9.2.2021. Lapin Liikunnan henkilökunta on koulutettu kotisivujen ja mobiilisovellusten käyttöön saavutettavuudessa. Rekrytointiprosesseissa käytämme avoimia hakuja sekä menetelmiä, joilla löydämme tehtävään tiedoiltaan, taidoiltaan ja asenteiltaan oikeat henkilöt. Kotisivut tarkistettu, että ne soveltuvat näkövammaisille. Toimintaa ja vaikuttavuutta arvioidaan palautteiden perus-

teella. Viestintä on suunnitelmallista ja huomioidaan saavutettavuus sekä monipuolinen kuvamateriaalin käyttö. Seta ry:n järjestämä Sateenkaari-ihmisten osallisuuden edistäminen liikunnassa -koulutus tarjottu henkilökunnalle, hallitukselle ja jäsenille.

3.3 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteet 2025

Tavoite 1

Lapin Liikunnan toimialojen toimenpiteiden tasa-arvoinen tarjoaminen koko Lapin alueella.

Toimenpiteet: Toimialapalavereissa tehdään yhteinen vuosisuunnitelma, että mihiin kuntiin kunkin toimialan toimenpiteitä tullaan suuntaamaan. Arvioinnissa käytetään kuntakarttaa.

Tavoite 2

Lapin Liikunnan tapahtumien ja tilaisuuksien yhteinen malli saavutettavuudelle.

Toimenpiteet: Tehdään yhteiseen käyttöön 'tarkistuslista' saavutettavuuden teemoista. Hyödynnetään Saavutettavasti.fi -sivustoa.

Tavoite 3

Tasa-arvoinen rekrytointi

Toimenpiteet: Lapin Liikunnan rekrytoinneissa arvioidaan hakijat ilman sukupuoli- tai ikätietoja. Muutostarpeet selvitetään ja toteutetaan mm. hakuilmoituksissa ja avoimessa haussa.

4 TURVALLINEN JA TERVEELLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

4.1 Turvallisen ympäristön määritelmät

Urheiluyhteisön yhteinen vastuullisuusohjelma 2020-2024 on laadittu tiiviissä yhteistyössä lajiliittojen kanssa ja sen tavoitteena on kaikissa olosuhteissa vastuullinen liikunta ja urheilu. Vastuullisuusohjelman yksi keskeisimmistä kohdista on turvallisen toimintaympäristön rakentaminen kaikille urheilun ja liikunnan parissa toimiville. Turvallisella toimintaympäristöllä tarkoitetaan ympäristöä, jossa liikunta tuottaa iloa ja positiivisia kokemuksia ilman, että kukaan kokee kiusaamista, häirintää tai muuta epäasiallista käyttäytymistä. (Suomen Olympiakomitea 2020.)

Turvallisessa työympäristössä työtilat sekä työ- ja tuotantomenetelmät on suunniteltu ja toteutettu niin, että työntekijät voivat työskennellä sekä liikkua turvallisesti. Työssä käytettävien koneiden ja työvälineiden tulee olla tarkoituksenmukaisia ja töiden suunnittelussa sekä mitoituksessa täytyy huomioida työntekijöiden fyysiset ja henkiset edellytykset. Myös työmatkat ja työliikenne ovat osa turvallista työympäristöä. (Työturvallisuuskeskus 2021.) Turvallisessa työympäristössä huomioitavia asioita ovat muun muassa työtilat ja kulkuväylät, ergonomia, sisäilma sekä järjestys ja siisteys. (Työturvallisuuskeskus 2021; Työterveyslaitos 2021.)

4.2 Epäasiallinen käytös ja häirintä

Lapin Liikunta edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäisee suoraa ja välillistä syrjintää omassa toiminnassaan. Pohjana on Lapin Liikunnan säännöt, vastuullisuusohjelma ja Barents Urheilun toimintatapaohje.

Lapin Liikunnan ja Barents Urheilun toimenpiteet epäasiallisen käytöksen ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi

Toimintaan osallistuvat sitoutuvat noudattamaan:

- Lapin Liikunnan sääntöjä tai niiden nojalla annettuja muita määräyksiä ja päätöksiä
- niiden järjestöjen, joiden jäsen urheilija on, sääntöjä tai niiden nojalla annettuja muita määräyksiä ja päätöksiä
- urheilun eettisiä periaatteita

- kulloinkin voimassa olevaa kansainvälistä ja kansallista antidopingsäännöstöä ja kansainvälisen lajiliiton antidopingsäännöstöjä sekä kansainvälisen olympiakomitean antidopingsäännöstöjä
- kilpailutulosten ja -tapahtumien manipuloinnin kieltoa koskevia säännöstöjä

Rangaista voidaan seuran jäsentä tai sitä, joka on Lapin Liikunnan toiminnassa mukana ja joka on kirjallisesti sitoutunut näihin sääntöihin (huoltajat, valmentajat, urheilijat ja muut toimihenkilöt).

Rangaistavaa on:

- toimiminen tavalla, jonka tunnusmerkit täyttävät yhdistyslaissa mainitut erottamisperusteet
- näiden sääntöjen tai niiden nojalla annettujen muiden määräysten ja päätösten vastainen toiminta
- niiden järjestöjen, joiden jäsenenä seura on, sääntöjen tai niiden nojalla annettujen muiden määräysten ja päätösten vastainen toiminta
- syyllistyminen dopingrikkomukseen
- toimiminen seuran tarkoitusta vastaan
- seuran maineen vahingoittaminen seuran toiminnassa tai sen ulkopuolella
- liikunnan ja urheilun eettisten periaatteiden rikkominen
- syyllistyminen rikokseen seuran toiminnassa tai sen ulkopuolella, jos rikoksesta on tuomittu ehdolliseen tai ehdottomaan vankeusrangaistukseen

Liikunnan ja urheilun eettisten periaatteiden rikkomista ovat:

- huumeiden ja dopingaineiden käyttö tai käytön edistäminen
- julkinen häiritsevä esiintyminen alkoholin tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena seuran toiminnassa tai sen ulkopuolella
- tupakan ja tupakkatuotteiden käytön yhdistäminen urheilutilanteisiin
- epäasiallinen käyttäytyminen kilpailu- ja harjoitustilanteessa
- väkivalta, törkeä kielenkäyttö ja epäasiallinen arvostelu
- urheiluhuijaus, kuten kilpailutilan tai -välineiden manipulointi
- kilpailutulosten ja -tapahtumien manipulointi tai niiden yritys
- vedonlyönti omasta kilpailusta joko itse tai edustajan kautta

- lainvastainen mainonta
- seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä kaikissa muodoissaan riippumatta siitä seuraako teosta rikosoikeudellinen rangaistus
- rasistinen käytös seurassa tai sen ulkopuolella
- lahjonta

Lapin Liikunnan ja Barents Urheilun epäasiallisen käytöksen ja häirinnän käsitteleminen

Lapin Liikunnan hallitus päättää erottamisesta ja muista kurinpitotoimista sekä niiden yhteydessä annettavista rangaistuksista. Asianosaista on aina kuultava ennen päätöksen tekemistä. Lapin Liikunta voi hallituksen esityksestä päättää kurinpitovallan siirtämisestä erilliselle kurinpitoelimelle.

Lapin Liikunnan ja Barents Urheilun epäasiallisen käytöksen ja häirinnän ennalta määritellyt seuraamukset

Rangaistuksena voidaan määrätä varoitus, jäsenoikeuksien määräaikainen rajoittaminen, toimintakielto tai erottaminen edustamastaan järjestöstä.

Erottamis- ja kurinpitopäätös tulee voimaan heti.

Erotetulla ja kurinpitopäätöksen kohteella ei ole oikeutta vaatia takaisin Lapin Liikunnalle suorittamiaan maksuja.

Dopingrikkomukset ja seuran jäsenelle niistä määrättävät seuraamukset on määrätty Barents Urheilu toimintamallin ohjeistuksessa ja urheilijan lajiliiton antidoping säännöstyössä.

Mikäli lajiliiton tai muun kattojärjestön sääntöjä ja määräyksiä epäillään rikotun, on näillä järjestöillä ensisijainen kurinpitovalta. Seuran tulee ottaa huomioon näiden järjestöjen kurinpitopäätökset omassa kurinpitomenettelyssään.

4.3 Ohjeet lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ja vapaaehtoisille

Ohjeiden pohjana on käytetty Väestöliiton Et ole yksin-mallisääntöjä seurojen valmentajille.

Kunnioittava puhetyyli

Lapsille ja nuorille tulee puhua rohkaisten ja itsetuntoa vahvistaen.

Lapsia ja nuoria ei saa vähätellä, haukkua, uhkailla tai nöyryyttää missään tilanteessa.

Rasistista tai syrjivää kielenkäyttöä ei sallita missään tilanteessa.

Ketään ei jätetä vaille huomiota.

Kunnioittava kurinpito

Jos lapsi tai nuori toimii väärin, on tilanteeseen puututtava reilusti, kunnioittavasti ja lapsen kehitystason huomioiden. Lapsille ja nuorille tulee antaa selkeät ohjeet, ja huonoa käyttäytymistä ilmetessä antaa mahdollisuus pyytää anteeksi ja korjata toimintaansa. Lapsen ja nuoren kanssa tulee keskustella rauhallisesti ja asiallisesti tapahtuneesta. Kaikenlaiset fyysiset, nöyryyttävät tai pelottavat rangaistukset ovat kielletty.

Seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä on kielletty

Seksuaalista häirintää on esimerkiksi seksuaalissävytteiset vitsit ja huomautukset, kehon ja ulkonäön kommentointi, epäasiallisten viestien lähettämien, seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet, seksuaaliset puheet tai kaksimielisit vitsit, homottelu tai huorittelu, vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset, epäasialliset seksuaaliset viestit, kuvat ja videot ja seksiä koskevat ehdotukset tai vaatimukset. Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi halventava puhe toisesta sukupuolesta tai toisen sukupuolen alentaminen.

Lapsilla ja nuorilla on oikeus koskemattomuuteen

Fyysisen kontaktin tulee aina perustua lapsen tai nuoren tarpeeseen, esimerkiksi ohjaamiseen ja avustamiseen, kannustamiseen sopivalla tavalla tai lohduttamiseen. Lapsella tai nuorella on oikeus kieltäytyä fyysisestä kontaktista, milloin vain, ellei siitä kieltäytyminen uhkaa hänen turvallisuuttaan. Jos nuoresta tai lapsesta kiinnipitäminen on välttämätöntä hänen toiveidensa vastaisesti, esimerkiksi

tilanteessa, jossa lapsi tai nuori voi vahingoittaa itseä tai muita, on siitä kerrottava heti tilanteen päätyttyä seuran/järjestön johdolle.

Lapsilla ja nuorilla on oikeus päihteettömään harrastusympäristöön

Valmentajat ja muut lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset eivät käytä alkoholia tai muita päihteitä, eivätkä ole päihteiden vaikutuksen alaisena lasten tai nuorten läsnä ollessa. Valmentajat tai muut lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset eivät tarjoa alkoholia tai päihteitä urheilijoille tai kannusta heitä käyttämään päihteitä.

Ammatillisten rajojen noudattaminen

Valmentaja tai muu urheilijan tukijoukkoon kuuluva aikuinen ei...

...flirttaile alaikäisen urheilijan kanssa, vaikka urheilija pyrkisi flirttailemaan aikuisen kanssa. Jos alaikäinen urheilija ihastuu valmentajaan, on valmentajan pidettävä ammatillinen rooli, ja torjuttava nuoren lähestymisyriytykset kunnioittavasti.

...utele urheilijan yksityiselämästä, ellei ole huolissaan tämän turvallisuudesta. Tässä tapauksessa asiasta on ilmoitettava myös seuran/järjestön johdolle.

...tarjoa kyytiä yksittäisille harrastajille ilman vanhempien lupaa.

...pyri jatkuvaan kanssakäymiseen urheilijan kanssa harrastuksen ulkopuolella tai siihen liittymättömissä asioissa esimerkiksi soittelemalla tai viestittelemällä.

...peseudy tai pukeudu urheilijoiden kanssa samassa tilassa samaan aikaan, ellei se ole seurassa määritelty soveliaaksi. Julkisissa pukuhuoneissa lasten ja nuorten turvallisuus on kuitenkin taattava ja tiloja valvottava, jos tarpeen.

...nuku samassa tilassa lasten ja nuorten kanssa yksin. Nukkumistilojen valvojana tulee aina olla vähintään kaksi aikuista.

...kutsu urheilijaa kotiinsa, ellei muitakin urheilijoita tai valmentajia ole läsnä.

...järjestä kahdenkeskisiä harjoituksia. Harjoituksissa tulee olla vähintään kaksi urheilijaa läsnä tai muita paikalla olijoita.

...pidä matkoilla ollessaan kahdenkeskisiä tapaamisia kummankaan huoneessa, vaan aina julkisissa tiloissa.

...anna urheilijalle lahjoja tai rahaa.

Valvon näiden sääntöjen toteutumista ja sitoudun noudattamaan niitä

Jos näen kenenkään rikkovan näitä sääntöjä, ilmoitan asiasta välittömästi seuran/järjestön johdolle. Kuuntelen ja suhtaudun vakavasti, jos lapsi tai nuori kertoo itseensä kohdistuvasta epäasiallisesta käytöksestä. Jos huoleni herää lapsen tai nuoren hyvinvoinnista, kerron asiasta välittömästi seuran/järjestön johdolle.

Hallitus on nimennyt turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö vastuuhenkilöiksi hallituksesta *Heli Lukkariniemen* ja henkilökunnasta *Maarit Toivolan*.

4.4 Toteutuneet tavoitteet

Turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö toteutuneet tavoitteet vuosien 2017-2024 aikana

Korostamme positiivisen sekä kannustavan työilmapiirin merkitystä. Tiedotamme jokaisen vastuun siinä, että työilmapiiri pysyy hyvänä ja olemme sitoutuneet huolehtimaan siitä. Emme hyväksy epäasiallista käyttäytymistä tai häirintää missään muodossa. Hyvää työilmapiiriä pidetään yllä sekä lisätään muun muassa säännöllisesti pidettävillä työyhteisöpäivillä, koulutus- ja suunnittelupäivillä, kehityskeskusteluilla ja yhteisillä palaverilla. Hyviä tapoja ja yhteisiä käytänteitä tukee myös Yhteinen tapa toimia -käsikirjamme. Pienessä työyhteisössämme oman toimen ohella kouluttajat sekä henkilökunnan kanssa ristiinkouluttamiset ovat tärkeitä toimintatapoja, jotta saadaan Back up-systeemi vähentämään tunnetta korvaamattomuudesta. Sijaisuusjärjestelyt on kirjattu Yhteinen tapa toimia -käsikirjaan.

Arvioimme vuosittain työolojen riskien hallinnan sekä suunnittelemme korjaus- ja kehittämistoimenpiteet. Käytämme Päihdehaitat hallintaan! -opasta ohjaamaan päihdeasioiden hoidossa. Mahdollistamme jokaiselle ergonomisen työpisteen ja

käytämme tässä apuna tarvittaessa asiantuntijaa. Huolehdimme yhdessä toimiston siisteydestä sekä järjestyksestä. Varmistamme myös, että toimitilamme ovat mahdollisimman esteettömiä. Hallitus tukee sitä, että turvallinen ja terveellinen toiminta- ja työympäristö toteutuu.

Henkilökunnan työn kuormittavuutta seurataan TES:n mukaan työajanseuranalla. Kannustamme terveellisiin elämäntapoihin ja tuemme jokaisen työntekijän omatoimista liikuntaa vuosittain liikuntarahalla. Työpäivien aikana järjestämme yhteisiä taukojumppahetkiä ja kerran kuukaudessa liikumme yhdessä yhteisellä liikuntatunnilla. Yhdessä liikkumalla lisäämme myös yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta.

Henkilökunnalla on yhteiset vuosi- ja viikkokalenterit. Tietosuojasäännökset on otettu käyttöön ja osaamista lisätty henkilökunnalle ja jäsenille. Tyytyväisyyskyselyt teetetään säännöllisesti jäsenille, hallitukselle ja työyhteisölle. Kannustetaan erilaisin kampanjoin hyötyliikuntaan. Saavutettavuus ja turvallinen toimintaympäristö on huomioitu tapahtumissa: Sporttileiri, Sporttiparkki, Kunnan Mum-mola, Lähe sieki Liikkeelle, Barents Games.

4.5 Turvallisen ja terveellisen toimintaympäristön tavoitteet 2025

Tavoite 1

Järjestämme Barents kisoihin osallistuville tietoiskuja reilun kilpailun periaatteista.

Toimenpiteet: Urheiluseurojen reilun kilpailun käsikirjaa mukaillen tietoiskuja järjestetään kisainfojen yhteyteen lajiyhdyshenkilöille, urheilijoille ja toimihenkilöille.

Tavoite 2

Liikunnan ja urheilun alueellisen sovittelutoiminnan käynnistäminen ja kehittäminen

Toimenpiteet: Yhteneväisten prosessien, kriteerien ja dokumentointien kehittäminen sekä aluejärjestöjen sovittelijoille, että suhteessa Olympiakomitean, SUEKin ja mahdollisuuksien mukaan lajiliittojen toimintatapoihin.

Tavoite 3

Jäsenseurojen tietosuoja ja salassapitokäytänteiden osaamisen lisääminen.

Toimenpiteet: Järjestetään jäsenseuroille maksuton verkkokurssi, jossa hyödynnetään Olympiakomitean Tulevaisuuden urheiluseura webinaarisarjaa <https://www.youtube.com/watch?v=0MZgu0IrljB0>

5 YMPÄRISTÖVASTUU

5.1 Kestävän kehityksen määritelmät

Kestävä kehitys on globaalisti, alueellisesti sekä paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka tärkeimpänä tavoitteena on turvata nykyisille sekä tuleville sukupolville hyvän elämän edellytykset. Toisin sanoen, emme siis voi elää nyt yli varojemme, jotta sukupolvemme lapsilla ja heidän lapsillaan olisi mahdollisuus esimerkiksi puhtaaseen juomaveteen ja laadukkaaseen koulutukseen. Tähän tavoitteeseen päästään vain, jos päätöksenteossa otetaan tasa-arvoisesti huomioon ympäristö, ihminen sekä talous. (Suomen YK-liitto 2021; Ympäristöministeriö 2021.)

Ekologinen kestävyys

Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden ylläpitäminen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestokykyyneen ovat kestäväen kehityksen perusehtoja. (Ympäristöministeriö 2021.) Ekologisen kestävyden toteuttaminen on merkittävintä, koska se mahdollistaa muiden kestäväen kehityksen osa-alueiden toteutumisen. Ihminen ei saa vaarantaa elämää ylläpitäviä luonnon järjestelmiä, eivätkä ihmisen aiheuttamat päästöt saa ylittää luonnon sietokkyä. (Kestävä kehitys 2021.)

Taloudellinen kestävyys

Taloudellinen kestävyys on sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Kestävä talous on edellytys yhteiskunnan keskeisille toimille, sillä siihen pitkäjänteisesti tähtäävä talouspolitiikka luo suotuisat olosuhteen kansallisen hyvinvoinnin vaalimiselle ja lisäämiselle. Kestävällä pohjalla oleva talous helpottaa myös kohtaamaan vastaan tulevia uusia haasteita, kuten väestön ikääntymisestä aiheutuvia kasvavia sosiaaliturva- ja terveystmenoja. (Ympäristöministeriö 2021.)

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sosiaalisessa kulttuurisessa kestävydessä keskeisintä on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Muun muassa koko ajan jatkuva

väestönkasvu, köyhyys sekä sukupuolten välinen tasa-arvo ovat maailmanlaajuisia sosiaalisen kestävyys haasteita, joilla on merkittäviä vaikutuksia ekologiseen ja taloudelliseen kestävyteen. (Ympäristöministeriö 2021.)

Liikunta ja kestävä kehitys

Kestävä kehitys liikunnassa on määritelty liikuntalaissa (1054/1998) selvästi ympäristön näkökulmasta. Laki kuitenkin muun muassa edistää liikuntaa, väestön terveyttä, tasa-arvoa sekä tukee kulttuurien moninaisuutta, joten näiden kohtien voidaan tulkita tukevan ajatusta myös sosiaalisesta kestävydestä. (Helakorpi, Holstila, Kosola, Nummela & Ovaskainen 2013, 11.) Opetushallitus on määritellyt kestävä kehityksen huomioon ottamista liikunta-alalla. Liikunnassa ja liikuntakulttuurissa tulee huomioida muun muassa ympäristökasvatus ja kannustaminen hyötyliikuntaan sekä terveellisiin elämäntapoihin. (Helakorpi, Holstila, Kosola, Nummela & Ovaskainen 2013, 11; Opetushallitus 2021.) Kestävä kehitystä tukevan liikunnan voidaan katsoa olevan yhteydessä kansanterveyden haasteiden kautta myös yhteiskunnalliseen kehitykseen: mahdollisimman terve väestö on taloudellisen kasvun ja hyvinvointiyhteiskunnan kestävä rahoituksen perusedellytys. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen sekä sairauksien ennaltaehkäisy siis korostuvat ja liikunta on tässä isossa roolissa. (Helakorpi, Holstila, Kosola, Nummela & Ovaskainen 2013, 11.)

Hallitus on nimennyt ympäristöasioiden vastuuhenkilöiksi hallituksesta *Heli Luukkari* ja henkilökunnasta *Riina Jänkä*.

5.2 Toteutuneet tavoitteet

Ympäristövastuun toteutuneet tavoitteet vuosien 2017-2024 aikana

Ymmärrämme toimintamme vaikutukset ympäristölle, ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle. Teemme tietoisesti valintoja, joilla voimme pienentää aiheuttamaamme ympäristökuormaa.

Toimistomme jätehuolto ja lajittelu noudattavat jätelain vaatimuksia. Huomioimme hankintojemme ympäristövaikutuksen. Käytämme mahdollisimman paljon digitaalisia sekä uudelleen käytettäviä materiaaleja, jotta pystyisimme olemaan

mahdollisimman 'vähäpaperinen' toimisto. Työyhteisössämme vahvistetaan positiivisia ympäristöasenteita esimerkiksi kannustamalla työmatkaliikuntaan sekä kasvisruokailun lisäämiseen. Pyrimme vähentämään liikkumisen päästöjä tapahtuma- ja koulutusmatkoilla muun muassa valitsemalla matkustusvälineeksi aina mahdollisuuksien mukaan auton sijasta junan sekä suosimalla kimpakyytejä. Lisäksi etäkoulutuksia järjestämällä pystymme alueellisen yhdenvertaisuuden edistämisen lisäksi myös vähentämään matkustamista.

Kannustamme ympäristöystävälliseen toimintaan sosiaalisessa mediassa ja koulutusten kautta. Digitaalisten materiaalien käyttö, palaute- ja osallistumislistat on muutettu sähköisiksi. Hyötyliikuntaan kannustettu erilaisilla kampanjoilla, tempauksilla ja viestinnällä, hyvillä esimerkeillä ja tietoisuilla. Olemme lisänneet Olympiakomitean KEKE-koutsi menetelmien tunnettuutta lappilaisten seurojen keskuudessa kahdella infotilaisuudella ja eri tilaisuuksien yhteydessä.

5.3 Ympäristövastuun tavoitteet 2025

Tavoite 1

Ympäristövastuun osaamisen lisääminen.

Toimenpiteet: Koulutusta hallituksen jäsenen Heli Lukkariniemen johdolla ja Liikenne Kestävästi liikkeelle -verkkokurssi sekä työpaja.

Tavoite 2

Lapin Liikunnan toiminnassa oleva tunnistaa ja arvioi toimintansa ympäristövaikutukset

Toimenpiteet: Tehdään yhteiseen käyttöön 'tarkistuslista', josta voi arvioida toimintaympäristön vaikutukset tapahtumien, koulutuksien, kilpailujen, tilaisuuksien, matkojen ja hankintojen osalta:

- ✓ Vastuullinen palveluntuottaja
- ✓ Eettisesti tuotettu
- ✓ Kotimainen
- ✓ Lähialueen palveluista
- ✓ Kestävä
- ✓ Yhteiskyydit

Tavoite 3

Yli hallintorajat ylittävä yhteistyö hyvinvointitapahtumissa

Toimenpiteet: Tapahtumien suunnitelmat tiedossa yhteistyökumppaneille puolta vuotta aikaisemmin. Tavoitellaan vaikuttavaa työtä yhtä aikaa eri asiantuntijoiden (sydän-, muisti-, luu-, kilpirauhas- ja aivoterveys) kanssa työikäisille ja ikäihmisille.

Toteutetaan yhteiskyydit, jotka vähentävät liikenteen päästöjä, mutta myös tarjoavat mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyteen.

7 Vastuullisuusohjelman arviointi ja seuranta

Vastuullisuusohjelman toteutumista arvioidaan vuosittain hallituksen ja henkilökunnan suunnittelupäivillä. Arvioinnin pohjana ovat asetetut tavoitteet ja tyytyväisyyskyselyjen vastaukset jäseniltä, hallitukselta ja henkilökunnalta. Tyytyväisyyskyselyihin sisällytetään hyvään hallintoon, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, terveellisen ja turvalliseen toimintaympäristöön ja ympäristövastuuseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnin tukena käytetään toiminnasta saatuja palautteita sekä toiminnan itsearvioinneista saatuja pohdintoja.

Vastuullisuusohjelman toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista vastaavat hallitus sekä henkilökunta. Valmis suunnitelma hyväksytään Lapin Liikunta ry:n hallituksessa, jonka jälkeen se esitellään syyskokouksessa.

LÄHTEET

Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kirkon työmarkkinalaitos KiT, KT Kuntatyönantajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK & Valtion työmarkkinalaitos VTML. 2015. Päihdehaitat hallintaan! Suositus päihdeongelmien ennaltaehkäisystä, päihdeasioiden käsittelystä ja hoitoonohjauksesta työpaikoilla. Hoitoonohjaussuositus.pdf (ttk.fi)

Finlex. Yhdenvertaisuuslaki. 2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Finlex. Tasa-arvolaki. 1986. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Hakkarainen, O. & Pahta, A. 2011. Hyvä hallintotapa järjestössä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry. Helsinki.

Helakorpi, S., Holstila, A-L., Kosola, M., Nummela, O. & Ovaskainen, M-L. 2013. Ihmisen ja ympäristön hyvinvointi: terveellisen liikunnan ja ravinnon edistäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Työturvallisuuskeskus. 2021. Monimuotoisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työpaikalla. Viitattu 5.8.2021. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu/tyoturvallisuuden_perusteet/tyoyhteiso/monimuotoisuus_yhdenvertaisuus_ja_tasa-arvo#91eb8250

Kestävä kehitys. 2021. Ekologinen kestävä kehitys. Viitattu 6.8.2021. <https://keke.bc.fi/Kestava-kehitys/suomi/ekologinen/>

Kokkonen, J. & Kauravaara, K. 2020. Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 175. Turenki.

Kuntaliitto. 2021. Saavutettavuusopas. Viitattu 5.8.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/verkko-opaat/saavutettavuusopas/1-2-mita-on-saavutettavuus>

Lahti, A., Kyllönen, M., Pusa, S., Tolvanen & Laakso, N. 2020. Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa 2020. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.

Lapin Liikunta ry. Hallituksen tyytyväisyyskysely 2019.

Lapin Liikunta ry. Henkilökunnan työhyvinvointikyselyn tulokset 2019.

Lapin Liikunta ry. Jäsenseurojen tyytyväisyyskysely 2019.

Ojajärvi, S. & Valtonen, S. 2016. Hyvä hallintotapa liikunta-alalla. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 13. Helsinki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet. <https://minedu.fi/eettiset-periaatteet>

Opetushallitus. 2021. Kestävän kehityksen malli. Viitattu 6.8.2021. <http://www03.edu.fi/aineistot/keke/kehitys/liikunnanohjauksen.htm>

SOSTE. 2021. Yhdistysten hyvä hallintotapa-suositus. Viitattu 4.8.2021. <https://www.soste.fi/jarjestoopas/yhdistysten-hyva-hallintotapa-suositus/>

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali ja teveys ry & Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry. 2015. Yhdistysten hyvä hallintotapa-suositus. https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/12/hh-opas_nettiin.pdf

Suomen Olympiakomitea. 2020. Urheillaan ihmisiksi. Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020-2024. Viitattu 6.8.2021. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>

Suomen YK-liitto. 2021. Kestävä kehitys. Viitattu 5.8.2021. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys>

Työterveyslaitos. 2021. Turvallinen työympäristö. Viitattu 6.8.2021. <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/>

Työturvallisuuskeskus 2021. Turvallinen ja terveellinen työympäristö. Viitattu 6.8.2021. https://ttk.fi/tyoturvaluisuus_ja_tuosuojelu/tyoturvaluisuuden_perusteet/tyoymparisto#91eb8250

Väestöliitto 2021. Et ole yksin. Mallisäännöt valmentajille. <https://etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2020/09/mallisaannot-lasten-ja-nuorten-kanssa-tyoskentelville-ja-vapaaehtoisille-.pdf>

Ympäristöministeriö. 2021. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 5.8.2021. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>